

**IQTISODIYOTDA AXBOROT KOMMUNIKATSION
TEKNOLOGIYALAR VA TIZIMLAR FANINI O‘QITISHDA
MULTIMEDIYA VOSITALARIDAN FOYDALANISH
TEKNOLOGIYALARI**

Rajaboyev Shahboz Shodi o‘g‘li

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti,

“Axborot texnologiyalari” kafedrası assistenti.

shahbozrajabboyev@gmail.com

Annotatsiya: Multimediali ta’lim o’quv jarayonini o’zgartirish va yaxshilashga yordam beradi va bilimlarni yaxshiroq o’zlashtirishga olib keladi. O’quv videosi o’quvchilarga mazmun bilan shug’ullanish uchun ko’proq imkoniyatlar yaratishi mumkin. Multimediyali ta’lim o’quvchilarni audio, vizual va animatsion qo’llab-quvvatlash orqali ko’proq o’rganishga undaydi.

Kalit so‘zlar: ta’lim, o’qitish, multimedia, kompyuter, axborot, tizim, iqtisodiy fan.

Inson faoliyatining barcha sohasini kompyuter texnologiyalari qamrab olmoqda, ya’ni hozir biz yashayotgan davr kompyuter asri hisoblanadi. Bunday deyishimizga sabab, kompyuter bizning hayotimizning barcha sohalarini qamrab olmoqda. Shunday ekan kompyuter savodxonligi ikkinchi savod sifatida qaralmoqda. Bu esa yalpi kompyuterlashtirishni tezlashtirmoqda.

Kompyuter texnologiyalari ta’lim jarayoniga ham jadal sur’atlar bilan kirib kelmoqda. Uning vositasida o’qituvchi va ta’lim oluvchining ish mahsuldorligini, ta’lim berish va mustaqil ta’lim samaradorligini oshirish asosiy maqsaddir. Shu qatorda kompyuter texnologiyalarini tor va keng ma’noda ishlatish mumkin. Birinchidan, o’qitish vositasi sifatida qo’llash, ikkinchidan, kompyuterni ta’lim sohasida keng maqsadlarda qo’llash tushiniladi.

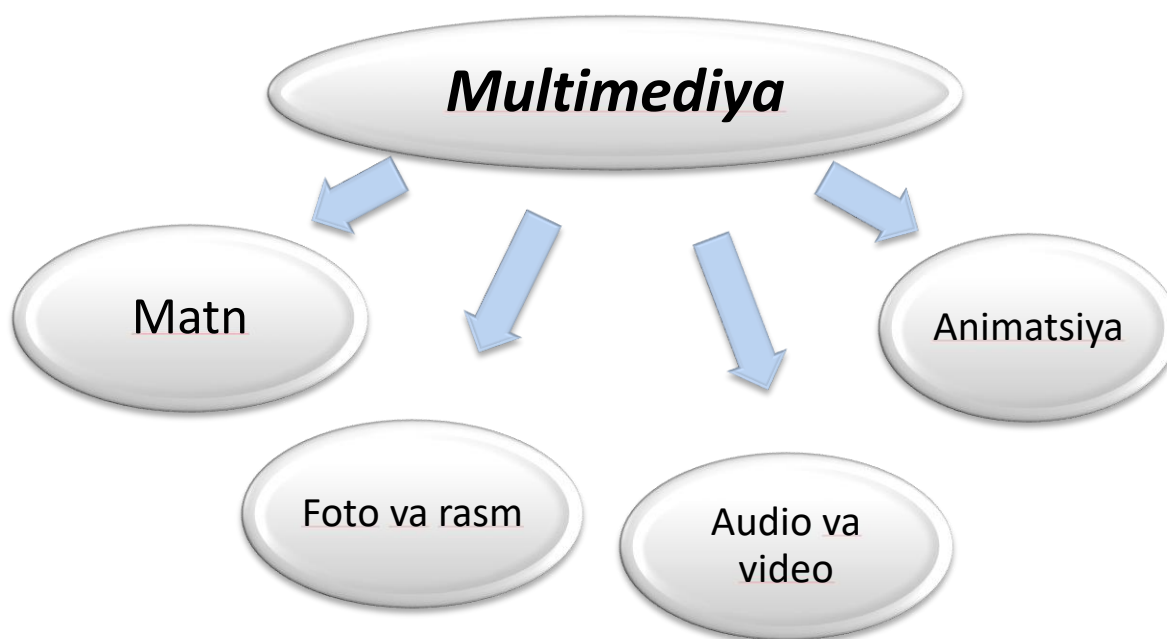
Bundan keyingi o’qitish tizimlarini qurishning rivojlanishi texnik

vositalarning rivojlanishi bilan hamohang tarzda kechdi. Ayniqsa rangli tasvir, grafik va videoaxborot joylash imkoniyatiga ega shaxsiy kompyuterlarning paydo bo'lishi ta'lim uchun texnik muhitni yaratishning psixologik asosini yaratdi.

Kompyuter ta'limni ta'lim oluvchi bilan uning modeli va bilim jamg'armasiga tayangan individual muloqotiga asoslangan dialog rejimi tarzida qurish imkonini beradi. Kompyuterning ta'lim sohasida tutgan o'rniga va bahosiga qarab unga ta'limning yangi axborot texnologiyasi sifatida qaraladi. Bu yerda uning bir – biridan farqli texnologiyalari, ish tamoyillari hamda o'qitishni amalga oshirish funksiyasi va usullari farqlanadi.

Multimediyaning asosiy tarkibiy qismlari

Hozirgi kunda minglab o'qitish jarayoni uchun mo'ljallangan tizimlar yaratilgan bo'lib, ularning umumiy klassifikatsiyasi mavjud emas. Ushbu tizimlarni quyidagi turlarga bo'lish mumkin:

- mashq qildiruvchi (trenajer);
- bilim, malaka va ko'nikmalarni mustahkamlovchi;

- kognitiv o'qitishni dasturlashga yaqin bo'lgan rejimda ishlovchi tushunchalarni o'zlashtirishga mo'ljallangan;
- immitatsion va modellashtiruvchi;
- o'yinli;
- egallangan bilim nazoratini amalga oshiruvchi;
- ma'lumot va axborot bilan ta'minlovchi.

Multimediya vositalari (qurilmalar)

Iqtisodiy fanlarni o'qitishda asosan quyidagi dasturlardan foydalaniladi:

Microsoft Office PowerPoint, inglizcha power point - ishonchli hisobot. Microsoft Powerpoint –universal, imkoniyatlari keng bo'lganko'gazmali grafika amliy dasturlari sirasiga kiradi va matn, rasm, grafiklar, animatsiya, effektlarni, ovoz, videorolik va boshqalardan tashkil topgan slaydlarni yaratish imkoniyatlarni beradi.

PowerPoint

Adobe Flash (avvalgi Macromedia Flash yoki oddiy Flash) - Adobe Systems kompaniyasidan veb -ilovalar yoki multimediali prezentatsiyalar yaratish uchun mo'ljallangan multimediali platforma. Bannerlar, animatsiyalar, o'yinlar yaratish, veb -sahifalarda video va audio ijro etish uchun ishlatiladi.

Prezi - bu PowerPoint kabi an'anaviy slaydlar yaratish dasturlariga muqobil sifatida foydalanish mumkin bo'lgan taqdimot vositasi. Slaydlar o'rniga Prezi bitta katta qsim foydalanadi, bu bizga qsimlarning turli qismlarini siljitish va kattalashtirish hamda u erda keltirilgan g'oyalarni ta'kidlashga imkon beradi.

Xulosa

“Iqtisodiyotda axborot kommunikatsion texnologiyalar va tizimlar” fanini o'qitishda multimedia vositalaridan foydalanish ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Multimedia texnologiyalari orqali

mavzularni audio, video, animatsiya va taqdimotlar yordamida tushuntirish talabalarning fan bo'yicha bilimlarini chuqurroq o'zlashtirishiga xizmat qiladi. Shu bilan birga, bu vositalar darslarni qiziqarli va interaktiv tashkil etish imkonini beradi.

Maqolada multimedia vositalarining iqtisodiy fanlarni o'qitishdagi afzalliklari, xususan, talabalar mustaqil fikrlashini rivojlantirish, axborotni tez qabul qilish va amaliy ko'nikmalarni shakllantirishdagi o'rni yoritilgan. Zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish natijasida talabalarning darsga bo'lgan qiziqishi ortib, ularning bilim darajasi va kasbiy tayyorgarligi yaxshilanadi. Bundan tashqari, masofaviy ta'lim tizimida ham multimedia vositalari muhim pedagogik ahamiyatga ega ekanligi ta'kidlangan.

Xulosa qilib aytganda, iqtisodiyot yo'nalishidagi fanlarni o'qitishda multimedia vositalaridan samarali foydalanish ta'lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biridir. Ushbu texnologiyalar o'qituvchi va talaba o'rtasidagi interaktiv aloqani kuchaytirib, o'quv jarayonini zamonaviy talablar asosida tashkil etishga yordam beradi. Kelgusida multimedia vositalarini yanada keng joriy etish orqali raqamli ta'lim muhitini rivojlantirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. Боронов, Б. Ф. "ЁФ-мой маҳсулотлари ҳисоби методологиясини такомиллаштириш." *Т.: ТМИ, иқтисодиёт фанлари доктори (DSc) илмий даражасини олиш учун ёзилган диссертация, -244 б (2023).*

2. Boronov, B. "Improvement of investment accounting in Uzbekistan." *Journal of Advanced Research in Dynamical and Control Systems* 12.6 (2020): 1069-1079.

3. Боронов Б.Ф., and Мустафоев А.Ф.. "НОДАВЛАТ ТАЪЛИМ ХИЗМАТЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ТАШКИЛИЙ МАСАЛАЛАРИ" *Экономика и социум*, no. 5-2 (120), 2024, pp. 926-929.

4. Боронов Б.Ф., and Саломов Ш.Ф.. "МИЛЛИЙ ИҚТИСОДИЁТДА НОДАВЛАТ ТАЪЛИМ ТАШКИЛОТЛАРИНИНГ ЎРНИ ВА УНИ

РИВОЖЛАТИРИШНИНГ ТАШКИЛИЙ-ҲУҚУҚИЙ ЖИҲАТЛАРИ"

Экономика и социум, no. 5-2 (120), 2024, pp. 921-925.

5. Farhodovich, Boronov Bobur, and Rajaboyev Shahboz Shodi o'g'li. "MECHANISMS FOR USING INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGY SERVICES IN THE ELECTRONIC GOVERNMENT SYSTEM OF UZBEKISTAN AND THEIR EFFECTIVENESS." *Лучшие интеллектуальные исследования* 59.2 (2025): 285-292.

6. Farhodovich, Boronov Bobur. "STAGES OF DEVELOPMENT OF THE INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGY SERVICES SYSTEM." *Лучшие интеллектуальные исследования* 59.2 (2025): 293-298.

7. Farhodovich, Boronov Bobur, Xudaynazarova Dilnoza Gafurovna, and Yodgorov Xushvaqt Mansurovich. "FARMASEVTIKA KORXONALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI." *FRONTIERS OF KNOWLEDGE AND INTERDISCIPLINARY DISCOVERY* 1.1 (2025): 282-289.

8. Боронов, Бобур, and Заррух Мухаммадиев. "ПУТИ РАСШИРЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЪЕМА УЧЕТА КАПИТАЛЬНЫХ ВЛОЖЕНИЙ В ХОЗЯЙСТВУЮЩИЕ СУБЪЕКТЫ." *Передовая экономика и педагогические технологии* 2.2 (2025): 444-450.

9. Boronov, Bobur, and Zarrux Muxammadiev. "Kapital investitsiyalarga doir axborotlarni xususiy kapital to'g'risidagi hisobotda aks ettirish uslubi-yatini takomillashtirish." *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT* 3.4 (2025).

10. Боронов, Бобур, and Шавкат Саломов. "ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НЕГОСУДАРСТВЕННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ." *Экономическое развитие и анализ* 3.2 (2025): 268-274.

11. Боронов, Б. Ф., and Ш. Ф. Саломов. "МИЛЛИЙ ИҚТИСОДИЁТДА НОДАВЛАТ ТАЪЛИМ ТАШКИЛОТЛАРИНИНГ ЎРНИ ВА УНИ

РИВОЖЛАТИРИШНИНГ ТАШКИЛИЙ-ҲУҚУҚИЙ
ЖИҲАТЛАРИ." *Экономика и социум* 5-2 (120) (2024): 921-925.

12. Farxodovich, Bekmurodov Vaxtiyor. "RAQAMLI VA INNOVATSION IQTISODIYOTDA MOLIYAVIY BOSHQARUV TIZIMINING ANAMIYATI." *INTERNATIONAL CONFERENCE ON INTERDISCIPLINARY SCIENCE*. Vol. 1. No. 11. 2024.

13. Боронов, Б. Ф., М. А. Ахмедов, and Д. Г. Худайназарова. "КОРХОНАЛАРДА ДАРОМАДЛАР ВА ХАРАЖАТЛАРНИ БОШҚА УМУМЛАШГАН ДАРОМАДЛАР ТЎҒРИСИДАГИ ҲИСОБОТДА АКС ЭТТИРИШ МАСАЛАЛАРИ." *Экономика и социум* 3-2 (118) (2024): 547-556.

14. Мухаммадиев, З., and Б. Боронов. "ХАЛҚАРО СТАНДАРТЛАР АСОСИДА УЗОҚ МУДДАТЛИ АКТИВЛАР ҲИСОБИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ." *Издания* (2023): 91-97.

15. Боронов, Бобур. "МАҲСУЛОТ ТАННАРХИНИ ҲИСОБЛАШДА УМУМИШЛАБ ЧИҚАРИШ ХАРАЖАТЛАРИНИНГ ЎРНИ ВА УЛАРНИНГ ҲИСОБИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ." *Economics and Innovative Technologies* 10.6 (2022): 31-42.

16. Боронов, Бобур Фарходович. "ЁФ-МОЙ МАҲСУЛОТЛАРИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ХАРАЖАТЛАРИ ҲИСОБИНИНГ НАЗАРИЙ ВА МЕТОДОЛОГИК АСОСЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ." *ISSN 2181-3191 VOLUME 1, ISSUE 7 OCTOBER 2022* (2022): 202284.

17. Боронов, Б. Ф. "МОЛИЯВИЙ ИНВЕСТИЦИЯЛАР ҲИСОБИНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ." *Архив научных исследований* 2.1 (2022).

18. Уразов, К. Б., and Б. Ф. Боронов. "РЕСПУБЛИКА ОЗИҚ-ОВҚАТ САНОАТИДА ЁФ-МОЙ МАҲСУЛОТЛАРИНИНГ АҲАМИЯТИ ВА ТУРЛАРИ." *Экономика и социум* 6-2 (97) (2022): 714-719.

19. Shodi o'g'li, Rajaboyev Shahboz. "BUXGALTERIYADA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINI QO'LLANILISHI." *Лучшие интеллектуальные исследования* 60.1 (2026): 84-91.

20. Shodi o'g'li, Rajaboyev Shahboz. "ONLINE ASSESSMENT SOFTWARE IN DISTANCE LEARNING: MY TEST AND ISPRING PROGRAMS AND THEIR APPLICATION." *Лучшие интеллектуальные исследования* 59.2 (2025): 299-304.

21. Shodi o'g'li, Rajaboyev Shahboz, and SHomurodova Yasminabonu Ilkhomovna. "AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA XIZMATLARI SOHASIDAGI KORXONALAR RIVOJLANISHINI BOSHQARISH TIZIMI." *Лучшие интеллектуальные исследования* 58.6 (2025): 7-13.

22. Sh, Rajaboyev Sh, and J. I. Xabibulloyev. "KOMPYUT ER GRAFIKASI VA GRAFIK AMALLAR BILAN ISHLASHNING ZAMONAVIY AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAGI O'RNI." *Экономика и социум* 12-2 (139) (2025): 578-581.

23. Sh, Rajaboyev Sh. "KORXONALARDA AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI XIZMATLARI BUXGALTERIYA HISOBINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI." *Экономика и социум* 12-2 (139) (2025): 558-564.

24. Sh, Rajaboyev Sh, and H. E. Xolmamatova. "AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA SOHASIDA INNOVATSION XIZMATLARNI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARASI." *Экономика и социум* 12-2 (139) (2025): 571-577.

25. Sh, Rajaboyev Sh, and H. E. Xolmamatova. "RAQAMLI IQTISODIYOTDA AXBOROT KOMMUNIKATSIYA XIZMATLARINING O'RNI VA AHAMIYATI." *Экономика и социум* 4-1 (131) (2025): 449-453.